

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusă la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poștă în laintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numărul singuraticii se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se platesc pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a trei câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptul la Redacțiunea Diariului Observatoriului în Sibiu.

Nr. 99.

Sibiu, 9/21 Decembre 1878.

Anul I.

Romani'a și Russi'a.

(Urmare.)

III. De ani 100 încôce Russi'a făcù progresse mari spre a'si întinde domni'a preste Dunare, Balcani și Bosforu. Dara scopulu seu nestramutatu de a esi la Marea mediterana, este vechiu de una miie de ani, de candu tiarulu Ruricu ajunsese cu corabille sale în Bosforu. Acea întindere a domniei rusesce a datu preste pedeca grea numai în anulu 1853—4.

Pacea dela Cuciuc-Cainardgé din anul 1774 (în dilele Catharinei, dupa lupta de aprôpe 5 ani) au pusu celu mai tare fundamentu influentiei rusesce în Orientu. De aci înainte cabinetulu de St. Petersburg începù se mërğa pe siguru. De atunci imperatulu Russiei dispunea și comandă în Greci'a, în Turci'a, în Principatele danubiane întocma că si acasa la sine.

(Cu totu dreptulu pôte se întrebe ori-cine aci si mai la vale, că unde era pe atunci si mai tardiu, până în 1853 Europ'a ceealalta, unde cabinetulu din Vien'a, unde aristocrati'a cea trufasia și tirana a Poloniei, unde parintii și mosii acestei generatiuni unguresce, nefericite, care crede că va infrena puterea Russiei cu demonstratiuni pe strade, cu spareturi de ferestrii și cu injuraturi de cărciume în diarie? Istori'a dà respunsu limpede la tôte acestea întrebări. R.)

Principatele Moldov'a și Valachi'a ajunsesera din secolulu alu 14-lea încôce într'o relatiune singulara de protectoratu cătra Pört'a otomana, inse fôra a'si perde independenti'a. Dela 1750 încôce Russi'a isi puse ochii pe acestea tîeri dotate dela natura cu multe bunatati. În cătu pentru slavizarea poporulu romanescu, muscalii o consideră mai multu că sigura, că o jocaria (buna-ôra tocma precumu credu astadi carturarii și legislatorii magiari în trist'a loru raticire.) De atunci cabinetulu Russiei tractă tôte afacerile moldavo-romanesce întocma că pe ale sale și inca asia, că si cumu Turci'a nici nu ar mai avea se se amestece la nimicu. Asia isi prepară muscalii calea în tierile romanesce, spre a le subjugă într'o di cu deplina suveranitate, că pe o drépta proprietate a loru.

Russii simtiă ce e dreptu, că Austri'a nu va suferi că valea Dunarei se fia incorporata la Russi'a; dara diplomati'a dela St. Petersburg sciă fôrte bine,

cumu se lege ochii cabinetulu din Vien'a și ai diplomatilor austriaci. Ea adeca dicea mereu austriacilor, că Russi'a n'are încâtrau, cauta se apere pe romani de brutalitatea turcésca, și atunci austriacii tacea. Asia principatele romanesce cadiura în realitate sub protectoratulu rusescu fôra nici-o resistentia din partea Austriei.*) În douedeci de ani căti au trecut înainte de campani'a din Crimea, domni'a muscalilor esercitata prin consuli în Bucuresci și Iassi au fostu multu mai apasatôrea de cătu cea turcésca în oricare alte epoche. Domnii și boierii tremură de amerintiarile consulilor carii isi succedea unii altora, cum Mincziaki, Rückmann (care în 1837 a spartu adunarea legislativa), Titoff (care apoi se făcù ambasadoru la Constantinopole), Daschkoff (care se infuriose reu, căci începuse Eliadu se publice câte ceva cu litere latine), Bazat, Halczinski sau Uruzoff.***) Acei consuli, sau dupa stilulu anticilor romani, proconsuli, era adeveratii domni ai tierilor romanesce. Unulu (Mincziaki) rapî la sine presiedinti'a în corpulu legislativu, altulu interpretă legile tieriei pe placulu seu și fortiă pe Domnulu tieriei a'i sanctionă voi'a lui. Toti se amestecă în afacerile publice ale tieriei, pune și scotea functionari, pedepsia și remuneră, controlă pe guberne în tôte actiunile loru și le dá porunci de a dreptulu. Îndata-ce unu Domnu (principele tieriei) nu li se supunea de ajunsu, ei cerea dela Pôrta detronarea lui, și acésta se vedea strimtorata a'si sacrifică pre multi din cei mai buni amici ai sei, numai că se face pe voi'a cabinetulu dela Newa.

Scopurile cabinetulu muscalescu era invederate. Desvoltarea nationale a tierilor romanesce trebuia se fia cătu se pôte mai multu inpedecata până în momentele subjugarei totale. Ori-ce progressu reale era interdisu cu tóta energi'a. Între anii 1842—3, pre candu gubernulu și camer'a Moldaviei era se reorganisedie scôlele nationali romanesce, cabinetulu

*) O de ati fi cunoscutu pe consuli și agentii austriaci din dilele acelea, se'i fiti vediu ce rola subordinata jocă ei în principate pe langa cei muscalesci.

Not'a Red.

**) Se nu uitamu aci pe generalulu Duhamel, acelu francesu, legitimistu renegatu, care venindu la Bucuresci în anulu 1848, că comissariu alu imperatulu Nicolae, a implutu tôte prinsorile cu romani din cei mai buni patrioti; chiaru și din romanii ardeleni au fostu arestati 84 insi.

Red.

din St. Petersburg a trimisu pe unu generalu consiliariu de statu în tiéra, în calitate de inspectoru și cu instructiune că se nu suferă în scôlele moldovene nici-o reforma salutaria în spiritulu romanescu.*)

De câte-ori s'a încinsu resboiu între turci și russi, generalii acestor'a nu numai ocupă principatele romanesce, ci le subjugă formalu și le restituia sultanulu că tîeri subjugate, că proprietate a loru că din gratia cătra turci, nu cătra romani. La ocașuni de acestea se asigură ce e dreptu, locuitorilor Romaniei unele folose, totudeauna inse cu conditiune, că interventiunea Russiei prin diplomati'a sa, se fia cu atātu mai asecurata și mai energiôsa. Dara acelu dreptu de protectoratu se exercită în sensu muscalescu, precum se vede curatu din coprinsulu tractatelor dela Bucuresci, Achiermanu și Adrianopole. Pe timpulu acelu protectoratu se perdù partea cea mai buna a Moldovei, Basarabi'a.

Genz**) ne spune, că pre candu se ratifică tractatulu dela Achiermanu (7 Octobru 1826), Reiffendi***) a disu cuventele memorabili: „Noi (turcii) ne supunemu la imperativ'a necessitate; dara puterile Europei potu se cunôsca din modulu cumu suntemu tractati noi, ce le astépta mai curendu ori mai tardiu. Atunci Austri'a va putea se se întrebe, dacă suferă interesulu seu, că supremati'a rusesca se se întinda preste principatele romanesce și preste Serbi'a, și că russii se ajunga a dictă legi veciniloru.“

Planulu de subjugarea și russificarea principatelor romanesce înaintase din ani în ani sub masc'a protectoratulu crestinescu asia departe, în cătu în tractatulu dela Balta-Limanu (portu în Bosforu, numitu odinôra Portus mulierum), închiatu la 1 Maiu 1849, Domni Moldaviei și ai Munteniei nu mai fusera numiti Domni (Hospodar), ci numai înalti functionari (hauts fonctionnaires), nu mai multu alesi, ci denumiti, nu pe viatia, ci numai pe câte șapte ani, asia dara degradati; éra adunariloru legislative moldavo-romanesce li se lasă numai sub-

*) Vedi urmele acelor atentate asupra vietiei nationale în „Gazet'a Trans.“ din a. 1843. Red.

**) Celu mai mare publicistu nemtiescu până în a. 1832 si man'a drépta alui Metternich, dara unu omu fôra caracteru.

***) Asia se titulă ministrulu de esterne în Turci'a până la 1830. Red.

Foisiôra „Observatoriului“.

Eva s'eu Ginulu Lumei în cinci scrisori.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

O singura camera era luminata. În acésta camera, în picioru, și nearatandu de cătu gingasia-i facia, o copila de șesșeprediece ani stă nemiscata. Parea ca me privesce, și nu îndrasneamu se facu unu pasu, me temeamu de a vedea închidându-se acelu frumosu ochiu albastru atatu de tineru, atatu de visatoru. Doue minute trecura; copil'a nu se miscă și privea mereu. În fine lumin'a peri, luandu cu sine încantatôrea vedenie. Reluau calea orasiului. Mîntea -'mi remasese langa tiner'a féta. De ce se uitase ea spre mine cu atata stăruintia? Bunulu simtiu imi dicea, ca nu me potuse zari, cum fusese pușu în umbra; dar' cine crede bunulu simtiu? Pôte o radia a lunei, lunecase pana-la mine; pôte. ....

— Ajutoru! strigă în englesesce o voce innabusita.

Me aflamu atunci la pôlele Ierzualului, langa o prapastie marginita de case și care léga valea de orasiu. Acestu Ierzual, negresitu a fostu înpietritu pe vremea Druidiloru. Nu vedi pe nicaeri de cătu stînci unghioșe și aruncate dupa întemplantu; între fiacare pétra o gaura de marime variabila contine apa inverdita, asia ca trotoarele sunt totu atatea insule aratandu ascutitele loru verfurii în mioluculu unui oceanu de nomolu. Adaoga pe langa acestea unu povornislu repede, neegalu și atatu de insielatoru, incatu se parea ca o influentia omicida a presiediu la constructiunea drumului; risipesce ici colea, pe margini cateva cadiaturi de case, de o forma de necrediu, despartite prin maracini ce formédia de fiacare parte a siantului cate-o cursa ascunsă; cu ajutorulu acestei sfortiari de imaginatiune, vei avea o idee pré avantajôsa inca, despre principal'a suburbie din Dinan.

Tipatulu venea dintr'o gaura destulu de adenca. Me apropiatu cu graba și vedui unu betranu pe jumetate inecat în mocirla, dându'si silintie desperate spre a-si scôte membrele dintr-o incurcatura de curele și hâtiuri. Langa deusulu era un tilbury sfaramatu, ceva mai departe unu calu fôrte frumosu, isi dedea ultim'a resufare. Îndata ce betranulu esi din siantiu, cea d'in-teiu grija a sa fi de a esamină cu mare bagare de séma tilburyulu. Pucinu multiumitu de acesta, se îndrepta schiopatandu spre calu, care mai pucinu fericitu că domnulu seu, fusese aruncatu în caderea lui preste o stanca, pipai vr'o doue trei minute, în tôte chipurile cadavrulu bietului animal; apoi, lasa se'i scape o exclamatiune de superare, me saluta fara a me privi și se departa în tacere. Infacișarea acestui gentleman era slabanôga și suferinda; physionomiei sale pe care mandri'a britanica se cetea scria cu litere d'unu stangu, nu'i lipsea o ôre care sîretienie. Ilu urmau din ochi, și, vedindu ca 'i era fôrte greu se umble prin atatea gropi și movile, crediuu de a mea datorie se-lu insociescu. Mergému unulu langa altulu, englesulu nici nu me bagă în séma. Suferea, se vaetă și schiopată din ce în ce mai tare. Asia fiindu a trebuitu se 'i oferu într'unu modu formalu braciulu meu pentru a se decide se arunce o privire spre mine.

Se oprî, isi arată piciorulu cu unu gestu de mila, isi ridică pucinu palaria și-si petrecù braciulu pe sub alu meu, dupa acésta proba de incredere isi relua drumulu. Peste o jumetate sfertu de leghe, ajunseramu la gril'a unei vile isolate.

— Domnule imi dise elu atunci într'o frantiusésca destulu de buna, iti dorescu nôpte buna.

La aceste cuvinte, se descoperi pentru a dou'a ôra și 'mi arata spatele fara nici o alta ceremonie. Am potutu află de atunci, ca acestu rece complimentu era, în vederea personagiului, o actiune de gratie în forma. Sunt cinci septamani de candu vedu pe lord Wolsley în fie-care di, și nici-odata nu-lu audiu pronunsiandu o frasa atatu de lunga.

Nu 'mi remanea de cătu se me retragu; dar' pe

candu apucamu iar suisulu, parendu 'mi aprôpe reu de compasiunea mea atatu de reu pușu, aruncau o privire asupra casei nepoliticosulu streinu, lun'a ocolise ruinele castelului, ea lumină acum pôlele colinei. Recunoscuu pajistea ce'mi servise de fotoliu, într'acelasiu momentu, usi'a se deschise și, dupa unu servitoru în livrea, se arata graciôsa mea vedenie. În trei salturi fuseiu langa pragu.

— Domnule, diseiu englesulu, esci ranitu, calitatea mea de medicu 'mi impune o datorie de a nu ve lasa fara ajutoru.

— Ranitu! repetă lady Wolsley aruncandu asupra sociulu seu o privire de iubitoru neliniste.

Nu 'ti pociu spune, Scarlate, cata dulce compasiune și cata tineretie fiéșca era în vocea tinerei femei. Privind'o mai de aprôpe, trebuise se-'mi recunoscu greșial'a: lady Wolsley nu era copil'a ce zarisemu în aceasi séra printre feréstra întredeschisa, ea avea patru séu cinci ani mai multu că vedeni'a mea, care, de siguru, trebuie se fi fostu sor'a-sa cea mai mica. Amendoue, de altcum, sunt totu asia de frumôse. Simtiamu de acum ca voiu iubi pe una séu pe cealalta, și nu me întrebamu de locu, ca pe care din doue.

Lord Wolsley isi ridică palaria, dupe cum i e obiceiulu în totudéuna, și se uită spre usia cu unu aeru indestulu de semnificativu; dar' femeia sa i apucă înainte, și, salutandu-me cu gratie, me rugă se trecu în salonu.

De asta data, Scarlate, te voiu somă se te convingi, ca diplom'a de doctoru e unu talismanu fara sémanu. Déca Don Juan, maestrulu nostru, ar trai inca în alu noue-spre-diecelea secolu, negresitu ca ar urmă cursulu de clinica, spre a 'si procură acea fôie de pergamentu ce e chei'a infalibila și magica a povestiloru orientale. Si penelulu teu e unu deschide-totu recomandabilu, dar diplom'a, Scarlate, diplom'a! Amintesce-ti pe Figaro, și gandesce-te ca acestu nostimu caraghiosu nu era de cătu unu simplu barbieru.

(Va urmă.)

tirelulu dreptu de a face proiecte (Postulatenlandtag, cá odenióra in Austri'a), pe care apoi avea se le cere si confirme sau respinga Portá otomana si Russi'a. In acelasiu tractatu se mai decise, cá de aci înainte se se puna in cóstele Domniloru câte unu cemissariu extraordinariu, unulu muscalescu si altulu turcescu, care se controledie administratiunea si se 'si inpuna Domniloru vointi'a loru. Tóte acelea misieli tirannice era regulate prin instructiuni speciali.

Acésta dominatiune comuna russo-turcesca preste romani nu potea se tina prea multu. Muscalii cautá si aflá ocasiuni de a delaturá pe cea turcesca. Alte neintielegeri, diferentie, preteste produsera evenimentele din 1853, candu Russi'a calcandu din nou principatele romanesci, le luá de „gagiú“ dela Turci'a, cá si cumu ele aru fi fostu proprietatea acesteia, si le dede in administratiunea baronului Andreiu Budberg. Se intielege ne spusu de nimeni, cá toti romani (afara de cátiva venetici indigenati in patri'a romana fóra scirea lui D-dieu, adeverati tradatori ai ei), au facutu totu ce a statu in puterea lor, spre a paralisá si infrena trufasi'a procedere a Russiei. Pe atunci capitalele Parisu, Constantinopole, chiaru Vien'a si Londr'a era cercetate de cátra multime de romani, carii alergá pe cali diverse pentru ajutoriu europénu, éra cei remasi in patria cautá se'si faca cátu se potea datori'a lor. Din aceste cauze apoi, ministrulu de esterne comite Nesselrode adressase in a. 1854 baronului Budberg acea scrisóre plina de mania si resbunare, din care s'a citatu una sententia mai in susu; ea inse este asia de caracteristica, in cátu merita, cá si altele multe de natur'a ei, esite dela Russi'a (si de pe la noi), se o cunósca cátu se póte mai multi romani. Ea suna in tractiune asiú :

„Maiestatea Sa imperatulu doresce, cá domni'ata se faca cunoscutu la ocasiune Valachiloru irritarea ce simte M. S. vediendu portarea singulara a Valachiloru si anume a boieriloru, facia cu trupele russesci, care au intratu in principate spre a le scapa de jugulu turciloru. In adeveru M. S. nu póte se créda intre impregiarile actuali, cá aceia cari au aceasi religione cu imperatulu orthodoxu, se fia supusi la unu altu gubernu decâtu crestinescu. Daca valachii nu pricepu acésta, din cauza cá ei stau prea multu sub influinti'a Europei caduete in credintie false, imperatulu totu nu póte renuntia la implinirea misiunii sale incredintiate Lui dela D-dieu, cá Capu (Chef) alu crestiniiloru orthodoxi, adeca de a scóte pentru totudeauna de sub suveranitatea ottomana pe cei carii marturisescu adeverat'a religione christiana, adeca religione greccésca. Acestu cugetu ocupa pe imperatulu dela inceputulu gloriósei sale domnii, si momentulu a sositu, candu M. S. are se'si execute proiectulu ce a conceputu mai de multu, ori-ce aru potea se dica staturile nepotintióse ale Europei caduete in credintie false. Noi suntemu cu D-dieu si D-dieu este cu noi, si victori'a este in partea nóstra. M. S. ordona, cá d-ta domnule baronu, se mustri aspru pe boieri si pe functionarii superiori ai Valachiei pentru portarea loru neleale cátra trupele nóstre. Va veni timpulu preste pucinu, candu Valachii nesupusi, cari au provocatu in gradulu celu mai inaltu disgrati'a M. S. Sale voru platí scumpu acea lipsa de lealitate. Fii fórtu severu, domnule baronu, contra acestoru Valachi anarchici; cu cátu vei fi mai aspru, cu atátu va fi mai bine. Acésta este vointi'a Maiestatea Sale.“*)

(Va urmá).

Transilvani'a.

Sibiiu. (Unu processu de press'a) a decursu aici in 5/17 a le l. c. inaintea juratiloru pentru vetamare de onóre in diariile romanesci. Corespondentele colegului nostru „Sieb. Tagblatt“ pare a se mirá, cá unu processu cá acesta s'a potutu escá intre tierani romani (Bauer). Apoi cá acestu processu sémena cá ou cu ou celu dela Presmeru (distr. Brasíovului), care decurse antierti totu aici, intre tierani sasi, totu pentru vetamare de onóre, in diarie nemtiesci. Dara multimea processelor de onóre din diariile magiare dela Clusiu nu le vede nimeni? Si candu nu sunt suferiti in diarie, iau recursu la foi volante, la pamflete, brosiure, pe care le publica tipografii fóra a cere voia nimeni. Vedi mai de curendu brosiur'a magiara publicata contra lui Réthy Lajos, sau foile volante a le lui L. Buttyan contra pretorului Ant. Zeyk dela Vintiu si altele nenumarate. Au de aceea suntemu noi ardeleni si unguneni, cá

*) Soyez très sévère, Monsieur le Baron, contre ces Valaques anarchiques; plus vous serez sévère, mieux cela vaudra. Telle est la volonté de S. M.

se nu ne certamu in publicu si se nu portamu processe de câte 2 fl. pàna la Vien'a? De ce tréba era óre asia numitele „congregatiuni marcali“, de cátu cá se mergi totu la trei luni, se te certi furca cu câte cineva, sub pedépsa de a plati 10 marce de argintu, daca nu vei merge? Si óre de aceea suntemu noi romani, cá se nu ne strigamu dintr'unu capu de satu in celalaltu? Dara scandalulu este mare? Camu maricelu, inse totu e de o miie de ori mai mare de es. celu de deunadi din diet'a Ungariei, unde domnii mari si baronii se injurara intr'unu modu, cum nu se póte nici publicá din cuventu in cuventu. Ne stá camu reu se ne facemu prea sântoi din ce nu suntemu. Au nu vedemu cá avemu si modellu de diaristi, carii se céta cu tine ani intregi, de si nu'i respondi nici-odata nimicu? Au nu ati cunoscutu destui ómeni, cari nu potu manc'a cu apetitu, daca nu se céta mai antaiu cu câte cineva?

Din Banatu.

Dela unulu dintre abonatii nostrii din diecesea Caransebiului recepuremu copi'a dela doue circularie episcopesci, alu caroru coprinsu instructivu si folositoriu, venitu fórtu la timpu, merita se fia cunoscutu in cercuri catu se póte mai intinse; de aceea le si facemu locu in colónele nóstre cu tóta placerea.

Nr. 515 scol. din 1877.

Pré Onorati Parinti Protopresbiteri!

Sciindu-se din esperintia, ca mijloculu celu mai bunu si mai siguru pentru latirea si inaintarea culturei intra poporu este infiiintiarea de biblioteci populare, respective scolarie bine intocmite: — prin acésta se indatorésa fia-care comuna bisericésca, cá se infintiese pre langa scóla si o biblioteka, carea se se inestreze cu astfeliu de carti, ce tractésa in modu poporalu despre lipsele poporului nostru. Spre a potea preintempina lipsele precuniarie ale acestoru biblioteci, consistoriulu a decisu, cá fiacare invetiaceleu séu invetiacea din scól'a elementara se platésca la anu o tacsá de 20 cr. v. a., éra cei din scólele populare superióre o tacsá anualá de 40 cr. v. a.

Aceste tace le va incassá dela scolari invetiatorulu si le va predá epitropiei parochiale, carea va administrá acesti bani deosebitu, ca fondulu biblioteci scolarie. Invetiatoriulu mai are de a areta cu finea fia-carui anu scolasticu prin protopopiatu la consistoriu atatu sum'a tacseloru incurse, catu si sum'a spesata pentru inestrea biblioteci si cartile cumparate.

Acésta ordinatiune Pré Onoratu DTa dandu-o in cunosciinti'a totoruru invetiatoriloru si comitetelor parochiale, cu finea anului scolasticu curgatoriu vei relacioná despre resultatu.

Caransebiu din siedinti'a consistoriala tienuta in 30 Decembre 1877.

Episcopulu diecesanu:
Joanu Popasu m. p.

Nr. scol. 326. din 1878.

Pré Onorate Dle Protopresbiteru!

Facédu consistoriulu trist'a observare, cá in multe comune bisericesci comitetele parochiale necunoscédu'si sfer'a loru de activitate si necunoscédu nici legile privitórie la invetiamentu, micsiorésa salariele invetiatoresci si producu prin acésta nu numai tulburare intre crestinii nostri, dar' si mare scadere in invetiamentulu tinerimei, consistoriulu prin acésta opresce ori-ce micsiorare a salariului invetiatorescu, facédu totu de odata responsabili atátu pe membrii comitetului parochialu, dar' mai cu séma pe presiedintii acestuia, de a nu pertractá in siedintiele comitetului atari obiecte oprite de articolulu de lege 38 din 1868 si organisarea provisoria din 1870. — Ér' cei-ce voru procede in contra acestei ordinatiuni, voru fi trasi in procesu disciplinariu si eschisi din comitetulu parochiale.

Acésta ordinatiune Pré On. DTa vei impartesi-o fia carui comitetu parochiale spre stricta observare. Totu de-odata vei luá dela fia-care presiedinte alu comitetului reversu de primire si 'lu vei tramite incóce.

Caransebiu din siedinti'a consistoriala a senatului scolariu tienuta in 24 Iuliu 1878.

Episcopulu diecesanu:
Joanu Popasu m. p.

Unu nou scandalu in diet'a ungunésca.

In siedinti'a din 16 l. c. a dietei ungunesci avú locu érași unu scandalu, care caracterisésa in modulu celu mai eclatantu, atatu pe gubernulu ungunescu, precum si acea dieta care pretinde se con-

duca destinele regatului St. Stefanu. In urmatórele vomu reproduce darea de séma a acelei siedintie oragióse, asia precum o aflamu in diariile din B.-Pest'a. La ordinea dilei se aflá cestiunea de indemnitate. Scandalulu fu provocatu de catra deputatulu Csanady, care avendu cuventulu se esprima asia :

„Onorata casa! (Voci in drépt'a: Eláll -- se renuntie la cuventu.) Ea nu sunt dedatu se renuntiu la cuventu, candu am de a enumerá pecate. (Aprobari in steng'a estrema). „Suprindietoru si „mai pre susu de ori ce notiune si inchipuire este „temeritatea unita cu o nemarginita incredere de „sine, pe care o a manifestatu d. ministru-presie- „dinte Coloman Tisza prin aceea, ca au sciutu se „intocmésca lucrurile asia, cá in contra vointiei „generale, in contra vointiei natiunei se remana „érası ministru-presiedinte. (Ilaritate in steng'a; sensatiune in drépt'a). Dá, elu nu numai, ca au sciutu se-si pastrese presiedinti'a in ministeriu, dara totu-odata elu cere dela membrii camerei indemnitate, o autorisatiune pentru cá se póta dispune de sumele necesarie pentru continuarea politice sale antinationale, o indemnitate, care dupa convingerea mea n'ar fi alt'ceva decâtu unu votu de incredere datu persónei sale si politicei urmate de elu.“

„Intr'adeveru, onor. camera, se cere o mare dosa de uitare de sine, o mare dosa de temeritate, cá tocmai unu Coloman Tisza se céra incredere dela natiune, acelu Coloman Tisza, acarui politica siovaitóre cá si unu paraventu (Ilaritate in drépt'a, aprobari in steng'a estrema), acarui aspiratiuni indreptate in contra patriei si a natiunei provóca indignatiunea si despretiulu patriotiloru celoru buni si a celoru cetatieni ai tieriei, cari le supunu unei critice severe. (Sgomotu; sensatiune in drépt'a. Strigari: este si acésta unu limbagiu parlamentaru? Acésta o permite presiedintele?! Se póte domniloru, ca aceste nu sunt espressiuni parlamentare, dara fia care trebue se fia numitu cu adeveratulu seu nume. Da, d. ministru-presiedinte, care si-au sacrificatu, pentru cá se nu dicu, cá si-au camataritu si si-au vendutu principiile sale politice pe care le au pro-satu in tóta viati'a sa . . . (Sgomotu in drépt'a; strigari: la ordine! la ordine! Póte suferi presiedintele si acésta?!)

Presiedintele: Chiamu pe d. deputatu la ordine si-lu provocu se-si esprime opiniunile sale prin astfeliu de cuvinte, care se corespundia bunecuvintiie parlamentarie si a se retienea dela asia espressiuni, precum au fostu acelea pe care le in-trebuintia adinéori. (Aprobari vivace in drépt'a: strigate: Acésta trebuea se se intemple mai inainte!)

Alecsandru Csanády (continuandu): „Da, onor. camera! Dlu Coloman Tisza, care in puterea caracterului seu politicu au apartienutu dejá la tóte partidele, câte au esistatu vreodata in acésta tíera, (o voce din steng'a estrema: partidei independintiei inca n'au apartienutu!) . . . Tisza, care s'au luptatu pentru principiile politice ale tuturor acelor partide si se mai lupta inca si astadi fara cá se fi ajunsu inca la o decisiune sigura: (aprobari in steng'a estrema); care in contra promisiunii date fatia cu natiunea intréga a consimtitu, cá imperiulu invecinatu alu Turciei se fia atacatu in modu talcharescu (aprobari in steng'a estrema,) cá acelu imperiu se i se rapésca in modu talcharescu Bosni'a si Hertiegovin'a (sgomotu mare si sensatiune in drépt'a); da, in contra vointiei natiunei se i se rapésca; elu, care au sacrificatu interesele natiunei si ale patriei pentru interese streine si care au rapitu natiunei tesaurulu ei celu mai sacru, autonomi'a si independinti'a ei milenara; care au camataritu avereá natiunei, dreptulu ei la o banca de note si teritoriulu ei vamalu independinte pentru interese streine.“ (Pe bancile partidei gubernamentale sgomotu mare si strigari puternice: La ordine! la ordine! in modulu acesta este impossibilu de a discutá! se parasimu sal'a! sgomotu furtunosu, strigari: Acésta nu este maniera in camer'a deputatiloru! bajocura si rusine pe unu parlamentu, care suferé astfeliu de lucruri! Se esimu din sala. Acésta este o inpertinentia! Limbagiulu acesta are locu in carciuma! Se iesimu din sala! (Precum relatésa „Pester Journal“ se se fi auditu strigari si de „dobitocu! si magariu!“)

Ministru baronulu Wenckheim (strigandu in larm'a aceea): Acésta nu póte fi toleratu mai multu, si déca onor. d. presiedinte nu reproba acésta, apoi parassimu cu totii sal'a.

Ministrulu se redica de pe fotoliulu seu si impreuna cu densulu multi deputati ai partidei liberale se ducu in midioloculu salei. Se nasce o larma nedescriptibila. Clopotielulu presiedintelui nu póte fi auditu. Csanády se incérca a vorbi mai departe

Madarász striga ministrului Wenkheim: „Cine nu este deputat, nu p $\acute{o}$ te viol $\acute{a}$ nici regulamentul casei!“

In fine presedintele p $\acute{o$ te vorbi.

Presedintele Ghycy: Dej $\acute{a}$ am admoniatu odata pe d. deputatu; dar' de $\acute{o}$ rece elu au desconsideratu acea admonitiune, ba au intrebuintiatu chiaru si cuventulu de „camataritu“, care vatama bun'a-cuviintia parlamentara, i-iau cuventulu. (Strigari in dr $\acute{e}$ pt'a: Ac $\acute{e}$ sta trebuia se se fi facutu de multu! Sgomotu mare).

Alesandru Csan $\acute{a}$ dy: Ei bine, intreb $\acute{u}$ ... (Strigari furtun $\acute{o}$ se in dr $\acute{e}$ pt'a: N'are cuventu! Nu i mai este permis se vorb $\acute{e}$ sca! Larma mare).

Presedintele: Conformu regulamentulu casei d. deputatu este indreptatitu a-si face scusele care d $\acute{e}$ ca nu voru fi suficiente si d $\acute{e}$ ca d. deputatu va continu $\acute{a}$ p $\acute{o$ te in acelasi tonu, voi $\acute{u}$ fi necesitatu a rog $\acute{a}$ onor. camera se exprime asupra d. deputatu si admonitiunea protocolara. (Voci sgomot $\acute{o}$ se: Ac $\acute{e}$ sta trebuia se se fi facutu mai de multu!)

Alesandru Csan $\acute{a}$ dy: Eu... (Sgomotu infricosiatu. Strigari in dr $\acute{e}$ pt'a: Noi nu-lu ascultamu!)

Presedintele: D $\acute{e}$ ca d. deputatu voiesce se se scuse, atunci camer'a trebie se i dea ascultare, dar in meritu nu 'i mai este permis se vorb $\acute{e}$ sca.

Alesandru Csan $\acute{a}$ dy: Trebuiamu se-mi motivesu opiniunea, si de $\acute{o}$ rece n'amu incredere in guvern $\acute{u}$, eram necesitat $\acute{u}$ a-mi espune acele cause. (Scandalulu sgomotosu ajunge la culme.)

Presedintele: Prin urmare...

Alesandru Csan $\acute{a}$ dy (se pune se si $\acute{e}$ dia).

Presedintele: ... si de $\acute{o}$ rece d. deputatu renuntia de a mai continu $\acute{a}$ ...

Alesandru Csan $\acute{a}$ dy: Eu n'am renuntiatu.

Presedintele: ... si de $\acute{o}$ rece i-amu luat $\acute{u}$ cuventulu credu ca nu mai este de lipsa nici o alta mesura.

Josef Madar $\acute{a}$ sz: Provocandu-me la regulamentulu casei, ceru cuventulu. Eu mai pucinu c $\acute{a}$ ori care altulu dorescu astfelu de scene; candu inse d. presedinte chiama la ordine pe unu deputatu — ac $\acute{e}$ sta o am auditu numai o singura data — atunci nu-mi revindicu nici eu dreptulu de a vorbi: nici unu deputatu nu are acestu dreptu, dar' mai pucinu este autorisatu acela, care nu este deputatu se intrevina in modu activu in contra demnitatii presedintelui, la o scena precum a fostu cea intemplata. (Aprobari in steng'a extrema). Se p $\acute{o$ te ca si eu me lasu a fi rapitu de iritatiune, asi $\acute{u}$ concede inse atunci, ca am facutu reu. Rogu deci pe toti d. deputati, c $\acute{a}$ intreruperea mea se o considere a fi espressiunea respectulu meu facia cu regulamentulu casei si drepturile presedintelui si asi $\acute{u}$ asi $\acute{u}$ vrea se facu totud $\acute{e}$ una, pentru ca scene c $\acute{a}$ cele petrecute nu redica nici v $\acute{e}$ d $\acute{i}$ a camerei si nici pe aceea a presedintelui. (Aprobari.) A declar $\acute{a}$ ac $\acute{e}$ sta o consideru c $\acute{a}$ o datorintia. (Aprobari si aplaose prelunge in steng'a extrema.)

Ministrulu baronulu Wenkheim: On. camera! (Se audimu, se audimu!) De $\acute{o}$ re-ce on. d. deputatu Madar $\acute{a}$ sz m'au apostrofatu pe mine, voiescu a dice si eu cateva cuvinte relative la intreruperile pe care le am facutu adin $\acute{e}$ ori. (Se audimu, se audimu!) In puterea legii eu pociu vorbi aicea, si-me provocu la ori cine, ca eu nu abusesu de acestu dreptu. In urm'a scenei intemperate, ce este dreptu, am strigatu si eu intrerupandu — mai nainte de a fi restabilitu presedintele ordinea; din momentulu inse in care presedintele declara, ca va cere c $\acute{a}$ oratorulu se fia admoniatu in modu protocolaru, am tacutu si m'am inclinat $\acute{u}$ c $\acute{a}$ totud $\acute{e}$ una inaintea enuncciatiunei maioritatii si a presedintelui. (Aprobari in dr $\acute{e}$ pt'a).

In urm'a acestui incidentu s'au continuatu desbaterea asupra proiectulu de indemnitate.

Iosef Madar $\acute{a}$ sz ataca gubernulu, care-si lungesce viat'a din luna in luna si sustiene motiunea lui Helfy: de a refus $\acute{a}$ ministeriului indemnitatea.

Ministru-presedinte Coloman Tisza premite, ca densulu va deconsidera atacurile ce au fostu indreptate in contra sa si a colegiloru sei, pentru ca nu trebie numai a observ $\acute{a}$ aceea ce dice cineva, ci si ca cine o dice. Elu tiene cu multu mai pre susu demnitatea parlamentulu ungu-rescu, decatu c $\acute{a}$ fatia cu astfelu de espressiuni, precum au fostu cele intrebuintiate, se aiba locu chiaru si cea mai severa admonitiune.

Positiunea deputatulu este dotata cu privilegiu mari si frum $\acute{o}$ se, dare ea este legata si cu datorintie mari, nu este inse permis de a o intrebuintia c $\acute{a}$ unu prerogativu alu liberei calomnii. (Aprobari in dr $\acute{e}$ pt'a.)

Dupa $\acute{o}$ recari observari meritorie ale lui Tisza si replice personale din partea lui Csat $\acute{a}$ r si Szalay, presedintele redica siedintia.

Sciri diverse.

(Necrologu.) Subsemnati cu $\acute{a}$ nima franta de durere anuntia, ca multu iubitu lor $\acute{u}$ tata, sociu, frate si cumnatu Ioane de Popa-Radu, oficialu la directiunea finantiala, membru si cassariu alu comitetulu sc $\acute{o}$ leloru granitiaresei din fostulu regimentu romanu I, dupa unu morbu scurtu si durerosu au repaosatu ieri in 19 Decembre la $\acute{o}$ rele 5 d. a. in etate de 48 de ani, inpartasitu fiindu cu s. s. sacramento. Inmormentarea va av $\acute{e}$ locu Sambata in 21 l. c. la $\acute{o}$ rele 2 $\frac{1}{2}$ dupa am $\acute{e}$ di. Conductulu va plec $\acute{a}$ din strad'a Honterus (Wintergasse) Nr. 13 spre biserica greco-catholica din suburbiulu de josu, unde osamintele decedatulu se voru depune pentru repaosulu eternu. Parastasulu se va tienea domineca in 22 l. c. la $\acute{o}$ rele 9 ant. m. in biserica gr. catholica. Sibiu, 20 Decembre 1878. Sofia Popa-Radu, socia. Victoria, Alfonsu si Eugeniu, copii. Bucura, Anna, Rafira, Teresia, sorori. Aronu Popa-Radu, frate. Anna Popa-Radu, c $\acute{a}$ cumnata.

(Din isvoru privat $\acute{u}$), dara bine informatu „Telegrafulu romanu“ afla, ca Escel. Sa Archiepiscopulu si Mitropolitulu Mironu Romanulu a fostu invitat $\acute{u}$ la prandiu la Maiestatea Sa si a siedintu de adr $\acute{e}$ pt'a Maiestatei Sale, care ia gratulatu pentru cuventarea din delegatiunea unguresca, tienuta sambata in 14 l. c.

(Sinucidere.) Precum scrie „Kelet“, domineca in 15 l. c. s'au sinucisu cu morfina in Clusiu asistentulu professoru dela facultatea de medicina de acolo Dr. Emericu Nagy de Farez $\acute{a}$ dy in etate de 43 ani. Motivele care l'au indemnatu se comita ac $\acute{e}$ sta fapta, nu sunt cunoscute.

(Sarutatulu in gura. Mameloru, nu suferiti pe nimeni, nici pe cei mai de apr $\acute{o}$ pe consangeni si consangene, c $\acute{a}$ se ve sarute pe pruncii dv $\acute{o}$ stra in gura, nici pe cei mici, nici pe cei mari. Cele mai pericul $\acute{o}$ se b $\acute{o}$ le, si intre acelea anghin'a diphtherica se propaga prin sarutatu. Asia ne inv $\acute{e}$ tia medicii si ne arata intre alte casuri nenumerate, esemplulu celu tristu din famili'a marelui duce de Hessen-Darmstadt, unde mic'a principesa Maria mori din diphtheritis capatatu prin sarutare, dela ea se infectara si parintii si alti trei prunci. Altii inse mergu si mai departe intru defaimarea sarutatulu in gura, oprindu'lu strinsu pentru t $\acute{o}$ te pers $\acute{o}$ nele, fia acelea de ori-ce etate si de ori-ce positiune sociale. Sarutatulu (pupatulu) este la omu totu asia de naturale c $\acute{a}$ si risulu ori plansulu, de si apoi sunt destule sarutari c $\acute{a}$ a lui Jud'a, risete sarcastice c $\acute{a}$ ale tiranulu la contemplarea victimei torturate, plansete c $\acute{a}$ ale comediantelor $\acute{u}$. Dara nu numai in Franci'a cea multu civilizata, ci chiaru si in partea cea mai mare a Rusiei trece de mare necuviintia a sarut $\acute{a}$ pe cineva in gura, ci este usu prefacutu in lege, de a sarut $\acute{a}$ numai pe frunte, sau celu multu in facia, anume in dr $\acute{e}$ pt'a fechiei. Acesta este usuulu intre $\acute{o}$ meni sanatosi, totuodata cunoscuti de apr $\acute{o}$ pe, consangeni sinceri, amici nestramutati, $\acute{e}$ ra mai departe, sanetate buna, Bon jour si Adieu. Chiaru si inainte de a strabate afurisita de anghina diphtherica in tierile n $\acute{o}$ stre, multe b $\acute{o}$ le spurcate si f $\acute{o}$ rte pericul $\acute{o}$ se s'au latitu p'intre $\acute{o}$ meni numai prin sarutatu. Mameloru, spuneti ac $\acute{e}$ sta invetiatura buna si intiel $\acute{e}$ pta a mediciloru la t $\acute{o}$ te matusiele, la nane, leli si leli $\acute{o}$ re, d $\acute{o}$ mnice si domni $\acute{o}$ re si la t $\acute{o}$ ta lumea, d $\acute{a}$ se scia, se nu ve mai sarute pruncii, mai alesu candu sciti bine, c $\acute{a}$ la cei mai multi prunci nu le place se'i sarute nimeni, $\acute{e}$ ra pe sierbit $\acute{o}$ rie se le obligati strinsu, c $\acute{a}$ nici ele se nu ve mai „mursuce“ pruncutii, nici se suferu pe alte a'i impl $\acute{e}$ de bale, cu atatu mai pucinu pe cati toti nespalati si betivi, din cari evapor $\acute{e}$ dia alcoholulu innecatoriu.

Tocma veni scirea trista, c $\acute{a}$ m. ducesa Alice, soci'a ducelui de Darmstadt, a dou'a fiica a reginei Victoriei, modelu de socia si mama, repaos $\acute{a}$ si dens'a dupa fiia sa, pe care o sarutase chiaru si m $\acute{o}$ rta fiindu si asi $\acute{u}$ se infectase de diptheritis.

(Virilistii.) Class'a de locuitori cunoscuta in alte tieri sub nume de mare proprietariu si de capitalistu, in Ungari'a si Transilvani'a se numescu cu unu terminu barbarismu latinescu Virilistu (dela vir, barbatu), sub care se intielegu contribuentii cei mari. In comitatulu Pestei lista civilistiloru compusa pe a. 1879 are 300 de numeri. Intre acestia la loculu antaiu este archiepiscopulu rom.-catholicu dela Caloc $\acute{e}$ a cu dominie pretiuite la 5 mili $\acute{o}$ ne si 470.000 fl. v. a. si cu contributiune de 54.700 fl. Dupa archiepiscopu vinu c $\acute{a}$ tiva magnati; indata apoi urm $\acute{e}$ dia cas'a de comerciantu Adolf Tafler din B.-Pest'a cu 13.263 fl. 49 cr. contributiune directa. De ac $\acute{i}$ incolo abia mai afli pe ici pe colea c $\acute{a}$ te unu nume magiaru p'intre proprietarii mari si capitalisti, c $\acute{a}$ -ci apoi urm $\acute{e}$ dia indata totu nume germane si evreesci c $\acute{a}$: Schosberger, Karpeles, Baumgarten, L $\acute{o}$ wy, Hay, Brachfeld, Politzer, Deutsch, Wodianer, Weiss, Holitscher, Reich, Altmann, Friedmann, Liebner, Brunauer, Freund, Glanz, Auspitz, Hadl, Fuchs, Heissler, Kuffler, Reinle, Schwarz, Bauer, Klein, Blayer, Steiner, Spitzer, Wiegner, Weiner, Atless, Hanss, Pfeffer, Bergl, Diamant, si la Nr. 34 episcopulu serbescu Arsenie Stoikovics, dupa care $\acute{e}$ ra urm $\acute{e}$ dia nemti si evrei. $\acute{E}$ ca, asi $\acute{u}$ este representatu elementulu magiaru in capital'a Ungariei si in primul comitatu alu seu. Aruncati ochii si in listele, mai alesu ale cetatiloru si orasiiloru, c $\acute{a}$ parte mare le veti af $\acute{a}$ totu asia de inpestritate. Vedeti buna- $\acute{o}$ ra list'a virilistiloru din Clusiu, publicata dilele trecute, mai reflectati apoi, c $\acute{a}$ multe nume cu terminatiune magiara sunt magiarisate numai de curendu, din servilismu si poltroneria, sau din interese miserabili egoistice, meschine. Scurtu, maioritatea reprezentantiloru avutiei mari consta din elementu nemagiare, mai alesu nemtiesci si evreesci. Alaturea cu acestea nume apoi merita a lu $\acute{a}$ in mana pe facare di publicatiunile

din Monitoru („K $\acute{o}$ zl $\acute{o}$ ny“) despre fallimente, executiuni judecatoresci si vendiari la toba.

(Fabrica romana de chibrituri.) Aflamu cu multa placere, ca preste pucinu tempu, fabric'a romana de chibrituri, asediata pe dealulu Filaretu, alaturi cu gar'a drumulu de fieru, are se inc $\acute{e}$ pa a function $\acute{a}$ si a produce aceste obiecte de prim'a consumatiune, pentru care plateamu tribut $\acute{u}$ la straini, c $\acute{a}$ si pentru alte obiecte industriale din cele mai simple. Ac $\acute{e}$ sta fabrica s'a instalatu si s'a intocmitu prin asociatiunea a catorva barbati dela noi, cari merita t $\acute{o}$ ta laud'a pentru initiativ'a si bunulu esemplu ce au datu. Numerulu lor $\acute{u}$ este f $\acute{o}$ rte micu; sunt DD. Generalu Emanuelu Florescu, Pr. Dim. Ghica, B. Boerescu, Gr. Cantacozino, Simeonu Mihalescu, Dr. Davila, G. Filipescu, G. Vernescu, I. N. Alessandrescu, D. Gobart, George Cantacozino si C. Boerescu.

On $\acute{o}$ re acestoru barbati, cari prin faptulu acesta, incurageasa si stimuleasa nascand'a n $\acute{o}$ stra industria nationala, care este menita a cre $\acute{a}$ adeverat'a si cea mai mare putere economica a Statulu romanu. „Press'a.“

(Patinatulu. Din partea comitetulu reuniunei de patinatu se face cunoscutu, ca bilete de membrii a 3 fl., $\acute{e}$ ra pentru scolari, scolaritie si frecventantii sc $\acute{o}$ lei de cadeti a 2 fl., precum si pentru membrii ajutatori a 1 fl. se potu af $\acute{a}$ p $\acute{a}$ na inclusive 1 Ianuariu 1879 in fia care di dela 12—1 p. m. in bolt'a de materiale a d. Fridericu Thallmayer, strad'a urezulu Nr. 2. Ori-care membru, care a luat $\acute{u}$ o carta a 3 fl. este indreptatitu a mai lu $\acute{a}$ pentru soci'a, copii, seu fratienii sei minoreni o carta a 1 fl. Aceia, cari se voru inscrie dupa 1 Ianuariu 1879 voru mai plati o tacsu de inscriere a 50 cr.

(Unu falimentu din cele mai scandal $\acute{o}$ se si criminali.) Asia numitele casse de economii (Sparcassen) se bucura in tierile civilizate de renume f $\acute{o}$ rte bunu, din cauza c $\acute{a}$ acelea, de si dau interese mici la capitalele alocate in trensele, sunt inse atatu de sigure, pre c $\acute{a}$ tu numai potu se fia institut $\acute{e}$ le de bani intr'unu statu bine organizatu; organizatiunea lor $\acute{u}$ este solida. Chiaru la noi in partea meridionale a Transilvaniei avem unele casse de economii, care nici de catastrofele din a. 1873 n'au fostu atinse intru nimic. Nu asi $\acute{u}$ in Ungari'a. Acolo de 7 ani inc $\acute{o}$ ce isi detersu preste capu c $\acute{a}$ teva casse de economii, incependu cu cea din Pest'a si cu cea din Lugosiu. Acuma cetimu in „P. Lloyd“ din 18 Dec. si in alte diarie, c $\acute{a}$, cass'a de economii din Varasdinu a picatu cu unu deficitu p $\acute{a}$ na la 400 de mii florini, din care suma a furatu insusi directorulu Pusst, totuodata fostu primariu, sum'a de 262.000 fl. Averea totale a interesentiloru la acelu institutu de bani trece preste 700.000 fl., in care se afla mii de familii sarmane, veduve nepotint $\acute{o}$ se, care cred $\acute{e}$ asiguratu obolulu lor $\acute{u}$. Crim'a este cu atatu mai cumplita, c $\acute{a}$ subtragerea de bani dat $\acute{e}$ dia de c $\acute{a}$ tiva ani; dara consiliulu administrativu au aflatu in fiacare anu compturile in cea mai buna ordine, a laudatu pe functionari, si ce e mai multu, a votatu in anulu trecut $\acute{u}$ a se face portretulu directorulu pe spese comune. Investigatiunea curge; dara locuitoriloru le este frica se nu o patia c $\acute{a}$ la falimentulu celu mare alu evreului Kohn, asupra caruia processulu decurge de 18 ani si totu nu s'a mai terminatu.

(Resultatele civilizatiuni bastarde.) Capital'a Vienei are dupa numeratur'a din urma 727.271 locuitori, af $\acute{r}$ da de straini si de locuitorii comunelor vecine incorporate la ea, c $\acute{a}$ -ci cu aceia se apropie la 1 milionu. Aci inse e vorb'a numai de propri'a capitala. Miscarea poporatiunei care se publica pe fiacare septemana, este prea instructiva. Intre 1—7 Dec. s'au nascutu 560 prunci de ambele sexe, din carii inse numai 324 din patu legiuitu, $\acute{e}$ ra 236 din flori (bastardi). Casatoriile scadu pe anu ce merge; dara caus'a scaderii nu este numai coruptiunea, nici numai luxulu, care spariie pe multime de barbati dela casatoria, pentru-c $\acute{a}$ dupa aceea se cada din putiu in lacu si in balti mephitice, ci si estrem'a saracia la care au ajunsu una parte considerabile a locuitoriloru.

Publicatiunile din B.-Pesta ne arata, c $\acute{a}$ acolo nascerile bastarde sunt mai numer $\acute{o}$ se si dec $\acute{a}$ tu in Vien'a, si mortalitatea inca este mai mare. Daca totusi locuitorii se multiescu, caus'a este c $\acute{a}$ multime de $\acute{o}$ meni vinu de se asi $\acute{e}$ dia in capitala, despre care'si facea idei fantastice, p $\acute{a}$ na ce dupa unu tempu $\acute{o}$ recare isi dau in nasu, apoi se arunca in Dunare, se inpusca, spendiura, ori b $\acute{e}$ u veninu.

(Notitie literarie. In dilele din urma ne mai venira urmat $\acute{o}$ rele carti:

— „Esercitie intuitive“, manualu pentru invetiatorii sc $\acute{o}$ leloru poporale romane de Ioanu Tuduescu, invetiatoriu in Lipov'a. Aradu, 1878. Pretiulu unu esemplariu 50 cr. v. a. Atragemu atentiunea si recomandamu ac $\acute{e}$ sta publicatiune d. invetiatorii si tutororu acelor'a, cari se interes $\acute{e}$ sa de literatur'a didactica si pedagogica.

— „Traditiuni poporale romane“, adunate de S. Fl. Marianu, brosiur'a prima, Sibiu, 1878. Pretiulu 40 cr. v. a. Ac $\acute{e}$ sta brosiura coprinde 5 bucati si adeca: 1. Stefanu Voda si Sahastrulu, 2. Talpa si Stefanu Voda, 3. Stefanu Voda, 4. Stefanu Tomsia si Mitropolitulu Crimca, 5. Feciorulu Dediulu. Dlu S. Fl. Marianu, unulu din cei mai zelosi si laboriosi scriitori ai nostrii, dej $\acute{a}$ pana acuma si-au castigatu unu nume bunu si o frum $\acute{o}$ sa reputatiune prin colectiunile basmeloru si ale legendelor $\acute{u}$ n $\acute{o}$ stre poporale. Actual'a colectiune se distinge prin o limba curat $\acute{a}$ si curg $\acute{a}$ to $\acute{r}$ e. O recomandamu cu deosebire parintiloru de familie c $\acute{a}$ prezentu de craciunu si anulu nou pentru copilasii lor $\acute{u}$, cari nu ne indoimu, ca le voru multumi pentru aceste 5 povesti alese, care le va caus $\acute{a}$ o mare placere. Dara nici copiloru celoru crescuti nu le va parea reu d $\acute{e}$ ca le voru ceti.

— „Limb'a Floriloru“ de amoru si amicitie. Cadou pentru toaleta, dedicatu juniloru si junelor $\acute{u}$ de: C. Florescu. Sibiu, 1878. Pretiulu brosiatu 20 cr.,

cartonatu 30 cr., legatu in panza 50 cr. v. a. Acésta carticica mica de 64 pagine in 16° se recomanda ea prea bine prin propriulu ei titlu. Noi i dorim cá in calatori'a ei se fia unu fidelu interpretu alu amurului si alu amicitiei. Volumulu ei este micu, dara missiunea ei este frumósa si fórté inportanta pentru cei ce voiescu se invetie „limb'a floriloru“.

Acésta carticica, precum si cea precedenta a d. S. Fl. Marianu se afla de vendiare la tipografi'a-editóre a Eredei de Closius, in Sibiu, care desvolta o activitate laudabila in edarea de carti romanesci, facilitandu astfeliu publicarea lor. Speramu ca publiculu nostru o va incuragiá, prin cumperarea aceluor carti, care voru fi recunoscute de bune, din partea celoru competenti.

— (Die neueste Nummer 50 der in Wien) bereits im zwölften Jahrgange erscheinenden politischen Wochenschrift „Der Osten“ weist unter Anderem folgenden Inhalt auf: Politische Uebersicht. — Die serbische Thronrede. — Ankunft des FZM. Philippovic in Wien. — Die bosnische Huldigungsdeputation. — Die Unterhandlungen Englands mit Schir Ali. — Russisch-englischer Schriftenwechsel über Centralasien — etc. etc.

„Der Osten“ kostet sammt der illustrierten Unterhaltungsbeilage „Das Lesestübchen“ blos 1 fl. 50 kr. vierteljährig.

Literatura si recensuni de carti.

(Continuare din suplementulu Nr. 98).

Productele scientifice si literarie se inmultiescu in limb'a nóstra pe anu ce merge, in proportiune indiecitú mai mare decatu cresce numerulu renegatiloru de pre la noi: éra productele literarie nationale paralisédia si cá se dicemu asia, neutralisédia veninulu infiltratu in corpulu natiunei de catra pessimisti.

Ne stan de inainte érași atatea carti romanesci esite estimpu de sub pressa, in catu s'aru cere se inplemu colonne întregi, daca amu stá se componemu ací numai cathologu din trensele. Las' cá „Transilvani'a“, „Famili'a“ si acumu „Albin'a Carpatiloru“ anuntia mereu din cartile romanesci câte vedu lumin'a; dara si librarii si tipographii publica cathalóge din nou spre a coprinde in acelea cartile esite de curendu. Noi ne vomu margini aci numai la câteva producte literarie mai noue, care credemu ca voru interessá pre mai multi din lectorii nostri, éra in recensuniile nóstre vomu tienea in aintea ochiloru conditionile pe care ni le puseramu in Nr. precedente. In citatele nóstre din diverse carti vomu observá, pre catu permite starea tipografiloru de aici, orthographi'a respectiviloru auctori si traductori.

De cartile scolastice ne vomu ocupa asta-data mai pucinu, indetulindu-ne cá pe acelea le scimu cu totii in manile profesoriloru si ale tenerimei. Vomu atinge totusi numai unele Gramatices.

✓ Sintaxea dlui Stefanu Neagoie, profesorulu liceulu din Barladu, aparuta precumu reflectaseramu si alta-data, in a patr'a editiune, aprobata de catra consiliulu instructiunei publice si de ministeriu, elaborata dupa principiulu etimologicu moderatu, este astadi fóra indointia, cea mai cautata din tóte rivalele sale.

✓ Gramatic'a limbei romanesci, partea I Etimologi'a, de Irimi'a Circa, vechiu bursieru alu academieii teresiane d'en Vien'a licentiatu en dreptu de la facultatea d'en Vien'a, profesorulu in clasele superióre ale liceulu „Mateiu Basarabu“, bene merenti clas'a II. Carte autorisata de ministerulu instructiunii publice pentru clasele gimnasiale. Bucuresci. Editur'a librariiei Socecu et Comp. 1878^q 8-vo, pag. 146. (Pretulu 2 lei noi).

Decopiaramu titulu gramatices dlui Circa ad literam, pentru-cá lectorii se afle indata, cá au a face cu unu philologu, care apuca pe cale diferitória cu totulu de a etimologistoru si de cele multe ale fonetistoru, precum indata se va cunósce si mai bine. In precu-ventare autorulu se plange greu asupra societatiei academice, cá aceea in a. 1868 nu a voitu se premiedie gramatic'a dsale, ci a premiatu pe a parintelui T. Cipariu in contra vointiei lui I. Eliadu, de si „publicarea gramatices parintelui Cipariu n'a avutu nici unu resultatu practiculu positivu; negativu intr'atata, cá a intorsu capulu multoru teneri (mai numai din Romani'a de dincolo), cari au avutu ne-norocirea de a se formá in scól'a autoritariloru*“.

*) Aci merita a se observa, cá intr'o discussiune philologica avuta cu dn. auctoru in Septembrie a. c., dsa ne spuse verde, cá

Dn. profesorulu afa, cá in Transilvani'a sunt philologi „autoritari“; si in adeveru dsa nu vrea se scia de nici-o auctoritate in lume, si tocma de aceea isi facu unu sistemulu „propru“, gramaticu si orthographia propria. Dupa dsa limb'a romana scrisa cu litere latine are 26 litere propre, si 5 straine. „Consunele se impartu dupa scól'a noua filologica in esplosive, continue, spirante, vocalice, semivocale, licide, orale, nasale; éra „impartirea vocaleloru“ mai cauta-ti-o si dv. in carte, cumu si tóte partile vorbirei, pentru-cá se admirati si aici unitatea de sisteme care nu domina intre profesorii de limb'a si literatur'a romana din tóta Romani'a.

Din partea nóstra ne permitemu la loculu acesta una intrebare prea modesta cátra auctoritatile superiori scolastice din Romani'a. Orthografi'a adoptata in Monitorulu oficiale alu tieriei, este inpusa de 18 ani incóce prin decretu. De aici urmédia in tóta lumea, prin urmare si in Romani'a, cá celu pucinu actele oficiale ar fi se se scria cu un'a si aceeasi orthographia, firesce, totuodata cu observarea stricta a regulelor gramaticali. Acum intrebamu, daca „cartile auctoritate de ministerulu instructiunei publice pentru scóle“ se considera sau nu, cá avendu caracteru oficiale. In casulu de antaiu ar urma, cá tóte cartile scolastice se fia tiparite numai cu orthographi'a decretata, inpusa si sustnuta de gubernu, éra celelalte publicate mai alesu cu orthographii de fantasía, de capritiu, se fia delaturate. In casulu negativu, anarchi'a ce domina in orthografiele de prin scóle, care apoi strabate neincetatu in cancelarii si in tóte classile societatiei, se póte esplica usioru. S'ar parea unu paradoxon candu s'ar dice, ca acea anarchia are influentia fórté fatale asupra caracterului unei natiuni; avemu inse exemple nenumerate, in care modulu scrierei unoru cuvente in acte publice, contracte, obligatiuni, cambii (politie) etc. au provocatu processe inversionate, din care s'au trasu si se mai trage ruin'a familiiloru si a comuneloru întregi.

Trecemu la alta carte scolastica. „Manualu de sintaxa romana, lucratu pentru scólele secundare de C. S. Stoicescu profesorulu licentiatu in litere si filosofie si D. St. Calinescu profesorulu licentiatu in litere si filosofie. Editiunea o doua corectata si completata cu sintaxa propositiuniloru si cu punctatiea. Bucuresci 1878.“ 8-vo micu, 192 p. (Pretiu 1 l. 50 bani).

Citandu titulu acestei carti l'amu decopiatu totu dupa orthographi'a auctoriiloru. Dumniatoru ne spunu, cá „in privinti'a acésta s'au tinutu de sistem'a mixta, scriindu cum vorbescu si pastrandu óre-cari flesiuni verbale si derivatiuni de consune si vocale.“ Totu de-o-data au inlocuitu pe s cu z in unele vorbe priimite de curendu, ne fiindu propriu limbei nóstre de a pronuncia pe s cu z între doua vocale. (??)

Acesti dni profesori ne-arú obliga prea multu, déca ne-arú invetia si pe noi: 1) care sunt legile sau regulele acelei sisteme mixte, cá-ci sisteme fóra regule arú fi organisme fóra óse si vine; 2) care pronuntatiune a limbei romanesci o tñu ddloru de cea mai corecta, mai regulata si mai frumósa, pe cea din salónele capitalei Bucuresci, sau pe cea din ale Iasiloru, pe cea din piatile publice si din suburbiile capitaleloru, pe a poporului dela campia, sau pe a celui dela munti, pe a dloru Cogalnicénu, Sionu, Ionescu, Urechia, Cargiu, ori Brateanu, Rosetti, Bosianu, Boierescu, Odobescu.

Sistema mixta? A scrie in aceeasi carte punctuatiea si punctuatiunea, adevératu si adevératu cea-lalta si cea-lalta, voiu si voescu (fóra i), limbile si limbele, invéteturá si invátaturá etc. etc. Acésta se fia sistem'a mixta? Atunci fórté multiamimu de acea mestecatura. — Restulu au se 'lu dica barbatii de profesiune si anume profesorii de limb'a si literatur'a romana de pre la tóte gimnasiele si liceele romanesci si de pre la universitati. (Va urmá.)

Post'a redactiunei.

Craiova, 2 Dec. st. v. In privinti'a montanisticej remanemu pe langa opiniunea nóstra din vér'a trecuta. Dasa tinerii sciu nemtiesce, se mérga la

nu a cetitu nici gramatic'a nici nimicu din scrierile dlui Cipariu, fiindu-ca scie a priori ca nu merita a fi citite. . . . . Dasa mai sunt si altii, carii nu citescu nimicu din cate scriu alti romani, de frica cá se nu afle ceva réu, ei inse totu critica, pe necitite, cá pe nemancate.

Freiburg in Sachsoni'a. Montanistica minunata este si in Boemi'a, de argintu, arama, feru multu (pana la 1 1/2 milionu cantarie), cositoru, plumbu fórté multu, nicolu, cobaltu, antimoniu, bismutu, arsenicu, uranu, grafitu, pétra acra (salpetru), sulfure (putiósa) etc. Dasa sciu francesce, in Belgiu si in Franci'a. Amu vedutu ce stá in discursulu de tronu despre montanistica in viitoriu; dara trebuie se ve formati mai anteu colectiuni bune de mineralogia la Bucuresci, Iasi, Craiova. In montanistica nu merge cu theorii de dilettanti si bolnave. Se preparati pe tineri de acasa. Ómeni muncitori, montanisti practici, romani curati, veti afá si la noi, dara numai pe vorbe frumóse nu va merge nici-unulu.

— Dn. Ios. Molnaru, proprietariu la 1/2 mosi'a. Scurtaturile - Robanesciloru, in distr. Dolgiu, oc. Craiova, comun'a Pielesti, se afla cu locuinti'a in Orasthi'a (Sz.-Város) in Transilvani'a. Ori-cine vrea se 'io cumperu, se póte adressá de a dreptulu la dsa cá se afle conditionile.

Iasi, 28 Nov. v. Dela dn. G. C. Fl. n'amu primitu nici-unu respunsu.

Podoleni (Moldova.) Vi se tramite astadi. Dasa nu dintr'unu singuru Nr. se póte judecá coprinsulu si cu atátu mai pucinu tendenti'a unui diariu seriosu.

Iasi, 1 Dec. v. Pentru portretulu prea fericitulu mitropolitulu Andreiu Siaguna, a se adress'a la Cancellari'a metropolitana gr. res. in Sibiu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

14 Decembre.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 99.25 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	102.—
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	97.—
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	94.—
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	85.50
Imprumutulu municipale non (alu capit.) din 1875 cu 8%	96.50
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	183.—
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	34.—
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	86.50
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	180.—
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	82.—

Deja in 16 si 17 Ianuarie

va avea locu tragerea a 86 Loterie a tieriei ducale de Braunschweig, atatu de bogata in castiguri, concessiunata de statulu si garantata. In scurtulu tempu de aprópe 6 luni vinu de a se decide 45,000 castiguri si unu premiu in sum'a totala de

11 milióne 150,000 franci,

intre cari se afle urmatórele castiguri si adeca in casulu celu mai favorabilu

= 450,000 marce =

mai departe		
1 à 300,000	1 à 25,000	61 à 5000
1 à 150,000	5 à 20,000	6 à 4000
1 à 100,000	12 à 15,000	107 à 3000
1 à 60,000	22 à 10,000	213 à 2000
3 à 40,000	2 à 8,000	523 à 1000
3 à 30,000	4 à 6,000	etc. etc.

Precum s'au ficsatu de catra gubernulu ducalu pretiulu pentru classa I este;

1 întregu losu originalu	20 franci
1 jumetate „	10 „
1 patratu „	5 „

Aceste losuri eu le espedesu promptu, tramitiendumi-se pretiulu loru in anru, note, timbre postale etc. Ori-ce comanda fie ea ori catu de mica va fi efectuatá promptu si catu mai bine si voiu alaturá gratis pre langa ori-ce comanda planulu oficiosu publicatu din partea Directiunei Loteriei ducale, precum voiu tramite catu mai in graba si banii castigati si resultatulu obținutu dupa ce se va fi facutu tragerea.

Firm'a mea, ce esista deja de 26 ani se bucura de unu norocu deosebitu, de órece afara de multe alte castiguri mari, conformu probeloru oficióse dela 1871 in colect'a mea principala au caditu de trei ori premiulu de 254,000, 183,000, 182,400, si in a 85-ea loterie terminata acum de curendu am platitu mai multe „Castiguri principale“ in Romani'a. Me simtiu deci indreptatitu a considerá colectur'a mea de recomandata cá cea mai norocósa si invitu a mi se tramite comande catu mai curendu, cu atatu mai vertosu ca numerulu losuriloru este marginitu. Se se grabésca deci ori cine a participá la acésta loterie mare si bogata de castiguri.

J. Dammann,

colectorulu principalu autorisatu de catra gubernulu ducalu.
Hamburg, 43 Zeughausmarkt.

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitóre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Wien'a, 7. dec. 1858.	Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Wien'a, 28 martie 1871.
--	---	---

The'a acést'a curatia organismulu întregu, strabate partile întregulu corpus si folosindu-o cá beutura departéza dintr'insulu tóte materiile stricacióse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, ból'a englezésca, si a altoru bóle invecchite incurabili, ale raneloru, cari puróiéza ne 'necetatu, ale bóleloru genitáli si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trup si in fačia, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acést'a au produsu rezultate fórté favorabili mai alesu in infiatu de ficatu si de splina, cum si in greutáti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bólele scrofulóse, infiatu'r'a ghinduriloru se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlul Francisu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.
Wocheiner Feistriz (in Carniolia), 1 oct. 1872.
On. Dle! Mai am érași trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitóre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitóre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitóre de sange cu receperea plátii prin posta.
Cu totu respectulu
Ioanu Jerala, capelanu.

Dlul Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.
Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.
De asiú fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatóre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitóre de sange“ asiú si scapatu de multu de o bóla vechia si asiú fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheluita fóra scopu pentru restaurarea

sanetáti mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretiuutu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a'mi tramite cu întócerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátii. Cu totu respectulu
Josef Dilz.

Dlul Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.
Gutenstein, 1 oct. 1872.
Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „the'a antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fóra the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tóta stím'a
Florian Haselsteiner,
Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urmá continuarea epistoleloru de recunoscintia, fiindu preste potintia a le publicá dintr'odata pe tóte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afóra pe pachetu, pentru cá se nu fia insielatu prin falsificari.
Adevérata thea antiarthritica, antirheumatica curatitóre a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitóre de sange in Neunkirchen langa Vien'a, séu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 3 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adevérata thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm se mai afle in:
Sabiulu la Frid. Thallmayer, comerciante.
Abrud: F. Tones & Comp.
Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.
Orastia: Carol Reckert, apotecariu.
Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.
Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.
Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.
Lechiuti'a: Friedr. Scheint, apotecariu.
Feldióra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.
Osiorheiu: Max Bucher.
Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.
Bai'a mare: L. Horacek, apotecariu.
Aiudu: August Binder, apotecariu.
Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.
Romanu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariu.
Sedisióra: Iosef B. Teutsch, comerciante.
Reghiniu s.: S. & I. Leonhardt.
Huniadóra: Fried. Acker, apotecariu.
Ros'i'a: Ludw. Moldovan, apotecariu.
Ocn'a (l. Sabiulu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.
(23) 27